

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Commentarii Tres in Universam Aristotelis Philosophiam

Commentarius Secundus In Octo Libros Physicorum Aristotelis

Crespin, François

Bruxellæ, 1652

Disputatio IV. De Vacuo.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95369](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95369)

DISPUTATIO QUARTA.

De Vacuo.

D V B I V M I.

Quid Vacuum, & an dari possit naturaliter.

R E S O L U T I O I.

I. **D**ico 1°, juxta D. Thomam & alios communiter, Vacuum est locus carens corpore; unde pro formali dicit carentiam; pro materiali verò ipsam superficiem corporis carentis in se alio corpore; hinc spatia imaginaria non debent dici Vacuum; quia non sunt locus; non verò, quia corpore naturaliter repleti non possunt, ut docet P. Comptonus Phys. Disputat. 32. Sect. 1^a.

R E S O L U T I O II.

II. **D**ico 2°, post Aristotelem Physic. 4°. cap. 8°. & 9°. cui ferè omnes subscribunt, nullum datur naturaliter, nec dari potest, in rerum natura Vacuum.

III. Probatur variis experientis quibus Physicè certum est, corpora ita invicem uniri, vel saltem contiguari, ut nullà vi naturali discontinuari, vel saltem discontiguari possint.

IV. Prima experientia: nec ex dolio bene obturato, etiam post tractum epistomium; nec ex lagenâ orificio inverso, vinum effluit, ob solum periculum vacui.

V. Secunda: pueri fistulâ oblongâ aquæ admotâ baculo extracto, aquam attrahunt; vinitores ope recurvi scyphonis dolio vini immerfi, halitu aërem trahente, dolium vacuant, ob solum periculum vacui.

VI. Tertia: latera follium ab invicem divelli non poterunt, si orificium, aliisque aditus bene obturentur, & sic de sexcentis aliis, ob solum periculum vacui: cur autem natura ita abhorreat vacuum, cum Aristotele in 1°; meteorologicorum pro ratione adfero dependentiam sublunarium ab influentiis cælestibus, quæ alioqui communicari non possent, impediende vacuo; si enim posset dari vacuum uno instanti v.g. & circuli pilæ, posset & quadri alterius plurium milliarium, ac pluribus annis; quo casu omnia corpora, quæ essent è diametro infra, nec viâ rectâ nec per latera cælestes influentias recipere possent, ut patet exemplo pluvie aut radiorum solis; ab eis tamen omnino pendent, ut infra probabimus.

VII. Objicies 1°, sit turrata lampas oleo accensa, oleum in ea paulatim minuitur; sed in locum olei aër ingredi non potest, ergo ibi necessariò datur vacuum.

VIII. Respondeo, vel, ut vult Ioannes à Porta, per foramen, per quod egreditur oleum, aërem ingredi, unde dum ingreditur, subinde auditur aliquis parvus sibilus; vel, ut vult Cardanus, oleo intus incalcescente rarefcit aër, qui ante in lampade erat.

IX. Objicies 2°, sit vas lapideum plenum aquâ

calidâ, & rarefactione consummatâ, undique bene obseretur & claudatur, ac in loco frigido ad condensandam aquam colloctur; condensatione factâ, aqua minus spatium occupabit, quàm ante, ergo dabitur vacuum.

X. Respondeo negando consequentiam, quia, vel vas frangetur in parte debiliori, vel si undique æque forte sit, & non frangatur, aërem subingressurum per poros vasis; vel potius dicendum erit non fuisse ita obturatum, quin per foramen aliquod subingredi poterit aër.

D V B I V M II.

A quo moveantur corpora in periculo Vacui.

R E S O L U T I O.

XI. **D**ico, non moventur à solo Deo aut Angelis, neque à corporibus ipsis, quæ moventur per virtutem illis intrinsicam; sed ab illo, qui movet corpus, ex cujus motione imminet periculum vacui.

XII. Probatur 1^a Pars 1°, quia frustra ad Deum aut Angelos recurritur pro effectibus quorum reperiuntur causæ sublunares, uti hîc, ergo, &c.

XIII. Probatur 1^a Pars 2°, quia, qui attracto aëre aquam per antliam aut fistulam attrahit, sentit pondus, difficultatem & defatigationem, quam alioqui non sentiret: deinde qui lagenam aquæ orificio infra, portat, non aliter, nec minus, aquam movet, quàm si illam orificio supra portaret: sed illo casu aqua sursum movetur, & extra centrum, in periculo vacui; ergo corpora in periculo vacui non à solo Deo, aut Angelis, moventur.

XIV. Probatur 2^a Pars; tum probatione 2^a 1^a partis; tum quia in gravi non potest esse virtus intrinseca movendi se sursum; alioqui haberet duas virtutes naturales repugnantes, videlicet ad motum sursum & deorsum; & si aër omnis cælum inter & terram annihilaretur, terra naturaliter ascenderet & conjungeret se concavo lunæ, ut hac ratione frueretur influentiis cælestibus; quod quidem admittit P. Comptonus Disp. 31. Physic. Sect. 1^a. sed id mihi tam naturaliter impossibile videtur, quàm vivum hominem profundè in terra sepultum, posse naturaliter lapidem sepulchri penetrare, ut fruatur beneficio aëris, quo respiret; tam enim est contra naturam gravis ascendere sursum, quàm sit contra naturam quanti, aliud quantum penetrare. Addit etiam contra, P. Poncius hîc, *illa virtus esset agentis naturalis, quod positum omnibus ad agendum requisitis necessariò agit; ut quid igitur aqua maris jam non ascendit sursum? sed responderi potest, quia non sunt omnia ad ascendendum sursum requisita, videlicet periculum vacui, quod potest esse conditio ad agendum requisita; nam finè illo attrahens aërem per antliam aut fistulam non attraheret aquam, ut consideranti patebit; unde soli nostræ probationi infistimus.*

XV. Probatur 3^a Pars, quia, qui attrahendo aë-

rem per fistulam, aut anliam, attrahit aquam, sentit pondus & resistentiam aquæ, & virtute suâ illam superat: & si cesset illam attrahere, desinit ascendere, ergo, &c.

xvi. Objicies, incredibile est puerum parvâ forbitione aëris è recurvo scyphone posse movere & attrahere integrum plaustrum vini; sed hoc fieret in hac sententia, ergo, &c.

xvii. Respondeo negando majorem; quia cum omnia corpora ab alio tracta virtute quâdam quasi magneticâ sibi naturali (quæ non est contra naturam gravium) alia corpora sibi propinqua in periculo vacui trahant, non requiritur magna vis in attrahente; nam in attrahendo à singulis corporibus attractis coadjuvatur; hinc autem patet in periculo vacui diverso modo trahi corpora remotiora, ac partes remotiores baculi, attractis proximioribus; quòd enim aliqui, ut ostendant eundem tractus modum, doceant ita colligata esse corpora, ut Deus juxta naturæ exigentiam decreverit non concurrere ad movendum ullum corpus, sic ut ab omni alio localiter separetur, mihi non est probabile; quia ut sæpius dixi, pro purè naturalibus sine necessitate ad Deum recurrere, est ignorantiaæ asyllum aperire: si verò quæras, cur corpus unum, non trahat aliud, tam extra, quàm in periculo vacui, cum vis illa attractiva sit agens necessarium, nec periculum vacui cognoscat? Respondeo, quia periculum vacui est conditio sine qua non, uti præsentia subjecti ad actionem ignis transeuntem; hujus tamen absentiam aut præsentiam ignis non cognoscit saltem cognitione elicita; sed hæc non requiritur, & innata sufficit, ut experientia comprobatur. Dicere autem esse disparitatem; eò quòd ignis creare deberet, quod non potest: nil est dicere; quia, vel est paritas, vel ratio tua convincit posse.

Q V Æ S T I V N C V L A.

xviii. **Q**uæres, an ab Angelis naturaliter vacuum induci possit?

xix. Respondeo negativè; non quidem defectu virtutis, quia vacuum inducere non est majoris virtutis, quàm sit, attracto aëre per fistulam, aquam in suo loco continere; quod non videtur Angelicam virtutem superare, præsertim cum possit cælos & totum mundum movere, & in eo virtutem suam experiri velle, unde vacuū inducendo nihil frustra facerent, contra PP. nostros Complut. hic, & Thomistas alios: sed quia Deus non subjecit Angelis orbem terræ juxta illud Pauli ad Hebræos 2°. *Non enim Angelis subjecit Deus orbem terræ*, quod alioqui videretur factum; quia cum ad conservationem sub-lunarium necessariæ sint influentiæ cælestes, per inductionem vacui, quâ impedirentur, omnia sub-lunaria perdere possent. Vnde non video, quâ ratione D. Fromondus de Animalib. 3°. cap. 10. dicat implicare contradictionem corpora duo à se invicem reverrà distare, & tamen nullum reale inter vallum inter ea intercedere.

D V B I V M I I I.

An fieri possit motus in vacuo.

R E S O L U T I O.

xx. **D**ico: eâ parte, quâ corpus conjunctum foret reliquis partibus Univerſi, naturaliter moveri non posset; cæteris & se toto, si totum à reliquis partibus Univerſi disjunctum foret, moveri naturaliter posset.

xxi. Probatur 1^a Pars, quia alioqui naturaliter induceretur vacuum in loco istius partis conjunctæ reliquis partibus Univerſi, quod fieri posse naturaliter, supra n. 2°. negatum est; unde si haberet caput illis conjunctum, & non pedes, maneret capite appensum, nec illud movere posset, bene pedes; è contra, si pedes, &c. item qui terram tangens haberet bombardam oneratam, non posset illam explodere, & si escam inflammaret, deberet flamma perseverare.

xxii. Probatur 2^a Pars; quia, cum per motum tunc non induceretur vacuum, nihil impedit quominus fieret naturaliter motus, sive sursum, sive deorsum; sive ad dextram, sive ad sinistram; nam corpus, quod foret tunc disjunctum à singulis partibus & centro univerſi, non magis appeteret conjungi cum aliqua parte univerſi, quàm si foret omnino extra, ergo, &c.

xxiii. Dices, si fieret motus in vacuo, deberet ille secundum quod adductio est ad diversa loca, in instanti fieri; sed hoc repugnat naturaliter, ergo, &c. Probatur major, quæ est Aristotelis, quia nulla esset resistentia medi, à qua successio motus, ergo, &c.

xxiv. Respondeo negando majorem; quia alioqui supposito vacuo inter concavum lunæ & terræ, lapis à concavo lunæ ad terram cadens, in instanti fuisset locatus in mille & mille locis, quod vitibus naturæ omnino repugnat.

Ad ejus Probationem

xxv. Respondeo majorem illam non esse Aristotelis; quia ibi non loquitur ad rem, sive ut rem declaret; sed ad hominem, sive ut contra Platonem & alios arguat, dicentes totam successionem motus provenire ex resistentia medi, ergo (inferebat) ubi nulla resistentia medi, ut in vacuo, nulla successio motus; motus est instantaneus, &c. quod ex propria sententia reputaret absurdum; quia nimis clarum est successionem motus non solum oriri ex resistentia medi; sed partim ex limitata virtute moventis; partim ex tanta, vel tanta intercapedine spatii percurranda; partim ex resistentia medi, si medium sit: alioqui positus duobus lapidibus æqualis gravitatis, uno quidem apud concavum lunæ, alio verò uno pede à terra, lapis à concavo lunæ per totum vacuum intermedium motus, tam cito esset in terra, ac alter, quod est rationi absolum: hinc facile solves omnia, quæ ex Philosopho, aut aliis, ut Pereira, Ægidio, Burleo, Alberto Magno, &c. contra adferuntur.